

Melkvee Magazine Koeverkiezing: Aaltje 13 wint categorie jong

Coba 47 beste boerenkoe

In een zonovergoten Hoornaar kwamen op zaterdag 1 oktober de twaalf beste gebruikskoeien van Nederland bij elkaar. Nadat de vakjury alle belangrijke economische kengetallen had opgeteld, bepaalde ze in combinatie met de 'vorm van de dag' de definitieve volgorde. Met als resultaat dat de familie Jansen uit het Drentse Noord-Sleen rond het middaguur de hoofdprijs in ontvangst mocht nemen.

Het was een fantastische aanblik. Nadat ook de laatste koe was opgedroogd van de wasbeurt eerder die ochtend en de laatste dekjes waren afgenomen, stonden de twaalf beste gebruikskoeien van Nederland keurig schoon op een rij opgesteld in de Koeverkiezingsstand. Hoewel soms al flink op leeftijd, stonden ze er stuk voor stuk vitaal bij. Ook van afstand waren ze duidelijk herkenbaar door het grote spandoek dat boven de drie aan elkaar gekoppelde tenten prijkte. Tenten die waren bedoeld om de koeien droog te houden bij eventuele regen,

maar die achteraf juist bescherming boden tegen de felle zon. Niet eerder was de Fokveedag Boerenlandfeest in Hoornaar (Z.-H.) zo zonovergoten en warm als tijdens de 99ste editie van 1 oktober dit jaar.

Lactatiestadium

Het had dan ook niet beter kunnen treffen. Naast het fantastische weer was er namelijk geen enkele afvaller onder de twaalf door de vakjury geselecteerde koeien. De koeien werden van heinde en verre aangevoerd,

deelnemers van soms 15, 16 en bijna 17 jaar oud. Het bleek echter dat niet de leeftijd, maar het lactatiestadium het grootste risico vormde wat betreft de komst naar Hoornaar. De 14-jarige en droogstaande Beatrix 358 van Harry Veerman uit Zuidveen (Ov.) was op 4 januari geïnsemineerd en begon duidelijk alweer te uieren, maar was desondanks aanwezig op de finaledag. Hetzelfde gold voor de bijna zevenjarige Corrie 32 van de familie Spierings uit Den Dungen (N.-Br.), finalist in de categorie jong, die op 14 januari was geïnsemineerd. Ze kalfde enkele weken

De 13-jarige *Coba 47* (Lava x Rockanje) van Renate, Lisanne, Leonie en Harry (v.l.n.r.) Jansen uit Noord-Sleen (Dr.) werd uitgeroepen tot 'beste boerenkoe van 2011'. Een bedrijfsreportage over de familie Jansen is te lezen op de pagina's 30 tot en met 33 van dit blad.

De koeien stapten op leeftijdsvolgorde door de ring. Voorop Jeroen Dolstra uit Oosterstreek (Fr.) met de oudste koe van de categorie jong *Harmke 298* (v. Keyster), erachter Robert Haandrikman uit Beilen (Dr.) met de jongste van de categorie oud *Marie 282* (v. Stadel), Benny Snellink uit Markelo (Ov.) met *Klaartje 45* (v. D Kashmir), Harry Jansen uit Noord-Sleen (Dr.) met *Coba 47* (v. Lava) en in de hoek *Harry Veurman* uit Zuidveen (Ov.) met *Beatrix 358* (v. Marconi).

te vroeg af van een gezonde tweeling – op woensdag 28 september, slechts drie dagen voor de finale – maar was desondanks 'gewoon' in Hoornaar aanwezig. Als vaars bracht de MRIJ-koe ook een tweeling, reden waarom ze volgens haar eigenaar nooit groter was geworden dan haar bescheiden 1,37 meter.

Matrix

Voordat de finale rond het middaguur in de enorme middenring begon, kwam de jury van de Koeverkiezing nog eenmaal bij elkaar. Die bestond uit veehouder en veelvoudig fokveedag-jurylid Harm Albring – hij jureerde toevallig ook op de reguliere fokveedag in Hoornaar en was die ochtend dan ook extra druk bezet – voormalig Gibo-accountant en tegenwoordig technisch specialist bij ForFarmers Gerrit Bossink, aAa-analist Jurjen Groenveld en oud-exportdirecteur Kees van Velzen van Holland Genetics. Zij hadden een matrix samengesteld (zie de tabel op pagina 12) met alle voor hen relevante kengetallen. Nadat de definitieve weging was afgesproken, liepen de mannen nog eenmaal achter de koeien langs om ze ten opzichte van elkaar te vergelijken en te waarderen. De koe die er op de finaledag het beste voor stond, kreeg de meeste punten en de koe die er het minst voor stond de minste. Deze waardering werd bij de matrix gevoegd, waarna de balans kon worden opgemaakt.

Eindoordeel

In de categorie jong zag de jury een duidelijke scheiding tussen de beide kopkoeien Aaltje 13 en Harmke 298 en de beide andere koeien. Zowel Aaltje 13 als Harmke 298 zijn uiterst correcte en fraaie melkkoeien, waarbij Aaltje nog meer kracht uitstraalt dan Harmke. Om die reden kende de jury Aaltje 5 punten toe en kreeg Harmke 4 punten. Omdat Aagje 200 wat betreft haar bouw nog net iets meer duurzaamheid uitstraalde dan Corrie 32, werd besloten Aagje 2 punten toe te kennen en Corrie 1 punt te geven. Hoewel het moeilijk is verschillende rassen te vergelijken, werd bijvoorbeeld de bodemvrijheid van de uiers als criterium aangedragen. In de categorie oud besloot de jury de beste koe met 10 punten te honoreren en de minst goede met 1 punt. Uiteindelijk vond ze het lastig een scheiding aan te brengen en kreeg de minste koe ook nog 3 punten. In tegenstelling tot bij de categorie jong was de jury bij de categorie oud overigens bepaald

niet unaniem. *Coba 47*, *Mina 96* en *Beatrix 39* werden zelfs van de stand gehaald, om ze lopend te kunnen beoordelen. En ook daarna was de discussie niet over. Uiteindelijk gaf de meerderheid van de jury de doorslag, wat leidde tot 10 punten voor de subliem geuierde *Coba*, 9 punten voor de uiterst krachtige *Mina* en 8 punten voor de soepele en zeer vitale *Beatrix*.

Presentatie

Nadat de vakjury achter de schermen de puntentotalen had opgeteld en haar volgorde paraat had en ook de circa duizend internetstemmers een winnaar had opgeleverd (zie de tabel op pagina 13), werden de koeien rond het middaguur de enorme ring binnengeleid. Onder de felle najaarszon stapten de twaalf beste gebruikskoeien van Nederland op leeftijdsvolgorde door de ring, waarbij ze zorgvuldig werden bestudeerd door het toegestroomde publiek. Even later mochten de koeien opstellen en maakte de jury haar volgorde bekend. Ondanks haar zeer hoge eiwitpercentage eindigde de kersverse MRIJ-koe *Corrie 32* (v. Dalton) van Spierings uit Den Dungen (N.-

Br.) op de vierde plaats, achter de subliem presterende *Aagje 200* (v. O Man) van De Rooij uit Wadenhoien (Gld.). Vooral door hun hogere levensproductie en nog duurzamer geachte bouw moest ze het afleggen tegen *Harmke 298* (v. Keyster) van Dolstra uit Oosterstreek (Fr.) en *Aaltje 13* (v. Lord Bailey) van Regelink uit Hengelo (Gld.). De nek-aan-keuze tussen deze beide toppers werd nipt in het voordeel van Aaltje beslist, omdat ze over nog net iets meer kracht beschikte dan haar naaste concurrente.

De senioren

Nadat de 'beloften' op volgorde waren gezet, was het de beurt aan de acht koeien die alles al hadden bewezen. De jongste ervan was ruim 11 jaar oud en de oudste was bijna 17. Ook hier werd de plaatsing van achter naar voren bekendgemaakt. De achtste plaats was er voor de vruchtbaarste koe van allemaal *Beatrix 358* (v. Marconi) van Veurman uit Zuidveen (Ov.). De hoogdrachtige *Beatrix* – inmiddels heeft ze een zwartbont vaarskalf van Kian gebaard – moest het op productievlak net afleggen tegen haar concurrentes, van wie *Marie 282* (v. Stadel) van Haandrikman uit Beilen (Dr.) als zevende eindigde. De roodbonte *Marie* ►

De juryleden maken zich op voor de bekendmaking van de definitieve volgorde. Van links naar rechts redacteur Anne Hiemstra, presentator Arie Ribbers, redacteur Erik Colenbrander en de juryleden Jurjen Groenveld, Harm Albring, Kees van Velzen en Gerrit Bossink.

De beste boerenkoe van 2011 is Lava-dochter *Coba 47* van Harry Jansen uit Noord-Sleen. *Coba* werkt aan haar tiende lactatie en deed vooral tijdens haar eerste acht lactaties helemaal niets fout. Ze was altijd in één keer drachtig en had nooit een verhoogd celgetal, terwijl de lactatiewaarden varieerden tussen 113 en 136.

ARTIKEL

Een dag voor de finale verscheen er in het Algemeen Dagblad een uitgebreid artikel over *Beatrix 39* van Theo en Truus Spruit uit Zegveld. Het artikel is te lezen op www.melkveemagazine.nl. Een video en meer foto's van de finale zijn te zien op www.koeverkiezing.nl.

De juryleden stelden een matrix op met daarin alle economisch relevante kengetallen. De bovenste twee matrices betreffen de werkelijke waarden van de categorieën jong en oud en in de onderste twee zijn deze omgezet naar relatieve schaal. Dat vermeerderd met de beoordeling op de finaledag, resulteerde in de eindvolgorde.

Jong	Aagje 200	Corrie 32	Aaltje 13	Harmke 298
Kilogram vet / dag	1,36	1,34	1,75	1,69
Kilogram eiwit / dag	1,20	1,06	1,41	1,38
Eiwitpercentage	3,86	4,05	3,44	3,46
Lactatiewaarde	111	117	121	118
Celgetalverhogingen / lactatie	0,00	0,75	0,00	0,43
Inseminaties / dracht	1,00	1,20	1,50	1,20
Leeftijd eerste afkalving	720	826	842	793
Kilogram vet + eiwit	2306	3413	4359	4573

Oud	Marie 282	Klaartje 45	Coba 47	Beatrix 358	Pietje 171	Mina 96	Coba 591	Beatrix 39
Kilogram vet / dag	1,50	1,63	1,47	1,18	1,41	1,53	1,57	1,37
Kilogram eiwit / dag	1,20	1,25	1,22	1,04	1,07	1,18	1,31	1,08
Eiwitpercentage	3,62	3,49	3,57	3,56	3,82	3,52	3,39	4,27
Lactatiewaarde	109	108	123	96	103	102	106	111
Celgetalverhogingen / lactatie	0,12	0,76	0,40	0,64	0,55	1,08	2,84	2,75
Inseminaties / dracht	1,80	1,80	1,50	1,20	1,50	1,80	1,80	1,50
Kilogram vet + eiwit	7555	8472	8867	8301	8938	10850	12442	11369

Jong	Aagje 200	Corrie 32	Aaltje 13	Harmke 298
Kilogram vet / dag	0,2	0,0	5,0	4,3
Kilogram eiwit / dag	2,0	0,0	5,0	4,6
Eiwitpercentage	6,9	10,0	0,0	0,3
Lactatiewaarde	0,0	3,0	5,0	3,5
Celgetalverhogingen / lactatie	2,5	0,0	2,5	1,1
Inseminaties / dracht	5,0	3,0	0,0	3,0
Leeftijd eerste afkalving	2,5	0,3	0,0	1,0
Kilogram vet + eiwit	0,0	2,4	4,5	5,0
Beoordeling 1 oktober	2,0	1,0	5,0	4,0
	21,1	19,7	27,0	26,8

Oud	Marie 282	Klaartje 45	Coba 47	Beatrix 358	Pietje 171	Mina 96	Coba 591	Beatrix 39
Kilogram vet / dag	3,6	5,0	3,2	0,0	2,6	3,9	4,3	2,1
Kilogram eiwit / dag	3,0	3,9	3,3	0,0	0,6	2,6	5,0	0,7
Eiwitpercentage	2,6	1,1	2,0	1,9	4,9	1,5	0,0	10,0
Lactatiewaarde	4,8	4,4	10,0	0,0	2,6	2,2	3,7	5,6
Celgetalverhogingen / lactatie	10,0	7,6	9,0	8,0	8,4	6,4	0,0	0,4
Inseminaties / dracht	0,0	0,0	2,5	5,0	2,5	0,0	0,0	2,5
Kilogram vet + eiwit	0,0	1,9	2,7	1,5	2,8	6,7	10,0	7,8
Beoordeling 1 oktober	3,0	5,0	10,0	6,0	7,0	9,0	4,0	8,0
	27,0	28,9	42,7	22,4	31,4	32,3	27,0	37,1

Opbouw matrix

Bij de categorieën jong en oud is de matrix ongeveer vergelijkbaar opgebouwd, met kilogram vet per dag, kilogram eiwit per dag, kilogram vet en eiwit levensproductie, eiwitpercentage, lactatiewaarde, aantal keren verhoogd celgetal en het aantal inseminaties per dracht. Alle kenmerken hebben betrekking op het volledige productieve leven van de dieren, terwijl bij de categorie jong ook de leeftijd bij de eerste afkalving is meegenomen. Aagje 200 heeft bijvoorbeeld tot dusver 1.228 kilo vet in haar leven geproduceerd, in 901 productieve dagen. Dat levert haar de waarde $1.228 / 901 = 1,36$ kilo vet per dag op in de matrix.

Aanleiding om zowel de kilogrammen vet als eiwit per dag in de matrix op te nemen, is dat voor zowel vet als eiwit wordt betaald. Omdat het eiwitpercentage duidelijk belangrijker is dan het vetpercentage, is bovendien besloten om het eiwitpercentage als zodanig mee te nemen. De lactatiewaarde is meegenomen om koeien van 'low input' bedrijven niet onder te waarderen. Een koe kan wel een iets lagere productie hebben dan andere koeien in de matrix, maar dat kan bijvoorbeeld ook aan de bedrijfsomstandigheden liggen. Met inweging van de lactatiewaarde wordt eventuele onderwaardering ondervangen.

Omdat het gemiddelde celgetal van alle lactaties niet van elke koe bekend was, heeft de jury besloten om het aantal celgetalverhogingen mee te nemen. Een vaars krijgt op de MPR-uitslag een verhoogd celgetal als het hoger is dan 150.000 cellen per milliliter en een oudere koe als het hoger is dan 250.000 cellen per milliliter. Corrie 32 had bijvoorbeeld in haar vier afgesloten lactaties als vaars eenmaal een verhoogd celgetal, eenmaal als tweedekalfs, eenmaal als derdekalfs en geen enkele verhoging als vierdekalfs. De drie verhogingen in vier lactaties leveren haar de waarde 0,75 in de tabel op. Harmke 298 had als derdekalfskoe tweemaal een verhoogd celgetal en verder nooit. Ze is inmiddels ruim 200 dagen onderweg in haar vijfde lactatie, wat de waarde $2 / 4,67$ lactaties = 0,43 oplevert.

Als vruchtbaarheidskenmerk is het aantal inseminaties per dracht meegenomen. De tussenkalftijd werd door de jury economisch niet interessant bevonden en is daarom niet ingewogen. Wel is de leeftijd waarop de dieren voor het eerst afkalfden in dagen ingewogen, maar dan alleen bij de jonge koeien. Bij koeien ouder dan tien jaar vond de jury het niet meer relevant of ze haar eerste

kalf op een leeftijd van precies twee jaar baarde of op een leeftijd van bijvoorbeeld twee jaar een vier maanden. Reden voor opname van het kengetal is dat het economisch niet interessant is om een koe later dan op tweejarige leeftijd voor het eerst te laten afkalven.

Als laatste kengetal is het aantal kilo's vet en eiwit levensproductie ingewogen. Bij een koe van bijvoorbeeld 160.000 kilo levensproductie is een inseminatiegetal van 1,5 en nauwelijks celgetalverhogingen nog bijzonderder dan bij een koe

met een levensproductie van 80.000 kilo, wat de jury op deze manier in haar berekening verwerkte.

Om de verschillende kengetallen bij elkaar te kunnen optellen, moesten ze worden omgezet in een relatieve schaal. De koe die het beste scoorde voor een bepaald kenmerk kreeg 10 punten en de koe die het slechtst scoorde 0 punten. Afhankelijk van het relatieve belang van een kenmerk, werd het kenmerk vermenigvuldigd met 0,5 of 0,25. Zo scoort van de jonge koeien Corrie 32 het hoogste voor eiwitpercentage, wat haar 10 punten oplevert. Aaltje 13 scoort het slechtst en krijgt 0 punten. Harmke 298 scoort nauwelijks hoger en krijgt op de relatieve schaal daardoor 0,3 punten, terwijl Aagje 200 er met 6,9 punten tussenin zit.

Qua kilo's eiwit blijkt Aaltje 13 juist de beste, maar omdat ook het gerelateerde kilo's vet per dag is ingewogen, besloot de jury zowel de waardering voor kilo's vet als voor kilo's eiwit met 0,5 te vermenigvuldigen. Omdat Aaltje 13 voor zowel kilo's vet als kilo's eiwit het hoogste scoort van de jonge koeien, krijgt ze voor beide onderdelen 5 punten.

Bij de bovenste drie kenmerken in de tabel is de maximale waardering voor de categorieën jong en oud gelijk. Bij lactatiewaarde is het verschillend. De hoogste lactatiewaarde leverde bij de oude koeien 10 punten op en bij de jonge koeien 5. Dit omdat de lactatiewaarde in de categorie oud veel meer uiteenloopt dan bij de categorie jong.

Het celgetal is bij alle vier jonge koeien uitstekend, waardoor het op relatieve schaal uiteenloopt van 0 tot slechts 2,5. Bij de categorie oud was er veel meer spreiding, waardoor de koe met de minste celgetalverhogingen maar liefst 10 punten kreeg. Het aantal inseminaties per dracht was bij beide categorieën uitstekend, waardoor ook hier de variatie op de relatieve schaal beperkt is gehouden.

Van links naar rechts Aagje 200 (v. O Man) van De Rooij uit Wadenoijen (Gld.), Corrie 32 (v. Dalton) van Spierings uit Den Dungen (N.-Br.) en de winnares van de categorie jong Aaltje 13 (v. Lord Bailey) van Regelink uit Hengelo (Gld.).

De twaalf beste gebruikskoeien van Nederland stonden op leeftijdsvolgorde op de stand. Vooraan de bijna 17-jarige Beatrix 39, dan de bijna 16-jarige Coba 591, de 15-jarige Mina 96 en de 14-jarige Ronald-dochter Pietje 171 van Smeitink uit Barchem (Gld.).

Freek Luttkhedde uit Ambt Delden (Ov.) met zijn bijna 16-jarige Coba 591 (v. Labelle), die al 170.000 kilo melk produceerde en weer drachtig is.

De bijna 17-jarige en weer drachtige Beatrix 39 (v. Rogeer 123) van Theo Spruit uit Zegveld (Utr.) produceerde tot dusver bijna 120.000 kilo melk met maar liefst 4,28 procent eiwit. Net als bij de Koeverkiezing van 2009 eindigde ze als tweede in de categorie oud.

was de jongste van het gezelschap en werkt aan haar negende lactatie. Bijzonder is dat ze in al die jaren maar één keer een verhoogd celgetal liet noteren.

De tengere Coba 591 (v. Labelle) van Luttkhedde uit Ambt Delden (Ov.) eindigde op de zesde plaats. Ze produceerde al 170.000 kilo melk en werd desondanks onlangs na één inseminatie weer drachtig bevonden. Ze moest de hoogproductieve Klaartje 45 (v. D Kashmir) van Snellink uit Markelo (Ov.) voor laten gaan. Jurylid Jurjen Groenveld legde uit dat Klaartje niet zozeer een oplopend kruis had, als wel een wat lage rug. Dat verklaart waarom de koe zich op hoge leeftijd toch nog uiterst soepel weet voort te bewegen en na een moeilijke start na een tweelingdracht onlangs ook gewoon weer in één keer drachtig is geworden.

Winst Coba 47

De vierde plaats was er voor Pietje 171 (v. Ronald) van Smeitink uit Barchem (Gld.). De krachtige Pietje blinkt in de matrix nergens echt in uit, of het moet haar uitstekende uiergezondheid zijn, maar ze laat ook nergens steken vallen. Ze hoefde de nummer drie Mina 96 (v. Sunny Boy) van Kok uit Zwolle (Ov.) dan ook maar net voor te laten gaan. Mina won de publieksprijs nipt van Coba 47 en maakte ook op de jury een uitstekende indruk. Ook de 15-jarige Mina heeft geen onderdeel waarin ze de allerbeste is, maar ook zij laat vrijwel

nergens steken vallen.

Een overtuigende tweede plaats was er net als bij de editie van 2009 voor de weer drachtige 62,5% FH-koe Beatrix 39 (v. Rogeer 123) van Spruit uit Zegveld (Utr.). De uiterst vitale en bijna 17 jaar oude eiwitkampioen moest het toch afleggen tegen de eveneens overtuigende kampioen Coba 47 (v. Lava) van Jansen uit Noord-Sleen (Dr.) (zie ook de pagina's 30-33). Met haar

zeer hoge lactatiewaarde, haar uitstekende uiergezondheid, haar goede vruchtbaarheid en haar fraaie voorkomen zette ze de volledige concurrentie op achterstand. De jury oordeelde dat ze met haar hogere eiwitpercentage en minstens zo goede vruchtbaarheid ook 'jeugdkampioene' Aaltje 13 de baas was, waardoor Coba 47 zich met recht de komende twee jaar 'de beste boerenkoe van Nederland' mag noemen. ■

Wieger Kok uit Zwolle juicht als hij te horen krijgt dat zijn Mina 96 de publieksprijs heeft gewonnen. De ruim 15 jaar oude Sunny Boy-dochter produceerde al zo'n 135.000 kilo melk en eindigde als derde in de categorie oud.

Circa duizend mensen namen de moeite om te stemmen op hun favoriet. De nek-aan-ke race tussen Coba 47 en Mina 96, werd nipt in het voordeel van de laatste beslist.

Mina 96	19%
Coba 47	19%
Beatrix 358	14%
Harmke 298	12%
Coba 591	9%
Beatrix 39	9%
Pietje 171	7%
Aaltje 13	5%
Aagje 200	2%
Marie 282	2%
Corrie 32	2%
Klaartje 45	1%